

ISSN 1728-9343

СХІД

*Аналітично-інформаційний
журнал*

**економіка
історія
філософія**

EAST

**Analytic and informative journal
№ 6 (78) листопад-грудень 2006**

Журнал засновано 1995 року
Перереєстровано: 15.09.2005 р.
реєстраційне свідоцтво KB № 10398

Засновники: Інститут економіки промисловості
НАН України (м. Донецьк); Інститут філософії ім.
Г.С. Сковороди НАН України (м. Київ); Український
культурологічний центр (м. Донецьк); Запорізький
національний університет (м. Запоріжжя)

Видавець: Український культурологічний центр

Друкується за рішенням Вчених рад: Інституту
економіки промисловості НАН України; Інституту
філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України;
Запорізького національного університету

Автор концепції, шеф-редактор
Володимир БІЛЕЦЬКИЙ, доктор технічних наук,
професор, дійсний член НТШ
Редактор Галина СІМЧЕНКО

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

ЕКОНОМІКА:

Микола ЧУМАЧЕНКО, академік НАН України, доктор
економічних наук, професор, м. Київ
Олександр АМОША, академік НАН України, доктор
економічних наук, професор, м. Донецьк
Микола БЕЛОПОЛЬСКИЙ, доктор економічних наук,
професор, м. Донецьк
Микола ІВАНОВ, член-кореспондент НАН України,
доктор економічних наук, професор, м. Донецьк
Борис БУРКИНСЬКИЙ, академік НАН України,
доктор економічних наук, професор, м. Одеса
Степан ВОВКАНИЧ, академік Папської Академії
соціальних наук, доктор економічних наук, м. Львів
Белла ШЕЛЕГЕДА, доктор економічних наук,
професор, м. Донецьк
В'ячеслав ЛЯШЕНКО, кандидат економічних наук,
редактор відділу економіки, м. Донецьк

ФІЛОСОФІЯ:

Мирослав ПОЛОВИЧ, доктор філософських наук,
професор, академік НАН України, м. Київ
Володимир РИЖКО, доктор філософських наук,
професор, м. Київ
Микола КИСЕЛЬОВ, доктор філософських наук,
професор, м. Київ
Анатолій ЄРМОЛЕНКО, доктор філософських наук,
професор, м. Київ
Ніна ПОЛІЩУК, доктор філософських наук, м. Київ
Валентин ОМЕЛЬЯНЧИК, доктор філософських
наук, м. Київ
Віталій ЗАБЛОЦЬКИЙ, доктор філософських наук,
професор, м. Донецьк
Олександр КРИВУЛЯ, доктор філософських наук,
професор, м. Харків
Ігор ПАСЬКО, кандидат філософських наук,
професор, редактор відділу філософії, м. Донецьк

ІСТОРІЯ:

Сергій ТИМЧЕНКО, доктор історичних наук,
професор, м. Запоріжжя
Федір ТУРЧЕНКО, доктор історичних наук,
професор, м. Запоріжжя
Сергій ЛЯХ, доктор історичних наук,
професор, м. Запоріжжя
Петро ТРИГУБ, доктор історичних наук, професор,
м. Миколаїв
Володимир КРАВЧЕНКО, доктор історичних наук,
професор, м. Донецьк
Василь ПІРКО, доктор історичних наук, професор,
редактор відділу історії, м. Донецьк

Наші партнери: Центр гуманітарної освіти НАН
України, Академія економічних наук України; Наукове
товариство ім. Шевченка (НТШ)

Набір та верстка Аліна Лисенко
Коректор Камелія Саливон

Адреса редакції:
83086, м. Донецьк, вул. Артема, 45
тел/факс: (062) 337-04-80, 338-06-97.
e-mail: ukcub@stels.net www.vesna.org.ua

ЗМІСТ

№6 (78) листопад-грудень 2006

Володимир Шевчук Відкрити Миколу Руденка-економіста ...3

ЕКОНОМІКА

Максим Дуда, Тетяна Тищук Стратегічні напрями трансформації міжгалузевих пропорцій в економіці України	6
Олег Кузьмін, Тетяна Кужда Фактори інноваційного розвитку підприємств	16
В'ячеслав Кармазін, Олександра Толпоко Формування та діагностика матричної (процесної) моделі підприємства на основі загальної теорії функціональних систем	20
Юрій Великий Роль соціально-економічних факторів у вдосконаленні системи управління виноробним підприємством	23
Лариса Андросова Аналіз умов праці на підприємствах України як необхідна умова реалізації державної соціальної політики	25
Світлана Дзюба, Ганна Чубаренко Етапи формування механізму впливу економічних служб на інноваційну діяльність підприємств	31
Олег Кленін Лізинг у процесі відтворення основного капіталу підприємства: проблеми та перспективи	35
Володимир Полуянов, Олена Полуянова Склад і структура комунальної власності в сучасній Україні	39
Олена Новицька Роль органів місцевого самоврядування у вдосконаленні економічного механізму природоохоронної діяльності	44
Олена Марченко Економіко-математична модель виймання запасів вугілля на шахтах з малими залишковими запасами	48
Ірина Павленко Особливості інвестиційної політики стосовно вугільної галузі й окремих шахт	52
Олена Теницька Економіко-математична модель проведення штреку широким вибоєм	55
Олена Садовнікова Проблеми активізації фінансової діяльності суб'єктів господарювання на фондовому ринку	57
Олексій Кириченко Місце та роль міжнародної інвестиційної позиції в системі статистичних індикаторів	60
Валентин Гончаров, Василь Іванов Прогнозування динаміки фінансово-економічних показників і удосконалення управління економічною стійкістю промислового підприємства	64

ІСТОРІЯ

Юрій Бровендер, Геннадій Тайко Картамиський гірничо-металургійний комплекс пізньобронзової доби	69
Богдан Якимович "Лис Микита" і "Мойсей" Івана Франка: до питання генези ідей українського профетизму	74
Олексій Замуруйцев Розвиток видавничої діяльності у німецькомовного населення Таврійської губернії наприкінці XIX - на початку XX ст.	78
Вадим Задунайський Вплив козацької спадщини на розвиток військового вишколу української кінноти УНР на початку 20-х рр. XX ст.	81
Владислав Роговий Роль Микити Шаповала в організації допомоги українському студентству в еміграції	84
Костянтин Зуєв Мусульмани Донбасу і Харківщини в радянський період	88
Микола Алфьоров, Руслан Морозов Зміни у складі населення Донбасу в 1926-1939 рр.	93
Ірина Пономарьова Етимологія та походження назв грецьких населених пунктів у Приазов'ї	96
Олександр Чердиченко Іон Ілієску: історико-політичний портрет (закінчення)	100

ФІЛОСОФІЯ

Зоя Пасько Економічний універсум християнства	107
Віталій Білецький Діалектика проблеми девіантності у німецькій класичній філософській традиції	110
Інформація	113
Зміст журналу за 2006 р.	114

ЛІТЕРАТУРА:

1. Борисов А.Б. Большой экономический словарь. Издание 2-е перераб. и доп. - М: Книжный мир, 2005. - 860 с.
2. Брюховецька Н.Ю. Економічний механізм підприємства в ринковій економіці: методологія і практика. - Донецьк: ІЕП НАН України, 1999. - 276 с.
3. Економічна теорія: Політекономія / За ред. В.Д. Базилевича. - 3-є вид., перероб. і доп. - К: Знання-Прес, 2004. - 615 с.
4. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" від 21.05.97 р. №280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. - 1997. - №24. - Ст. 170. - (Зі змін. і доп.).
5. Петленко Ю.В., Рожко О.Д. Місцеві фінанси: Опорний конспект лекцій. - К.: Кондор, 2003. - 282 с.
6. Рыбак В.В. Рыночная трансформация системы доходов местного самоуправления: теория и практика. - Донецьк: ІЗП НАН України, 2000. - 280 с.

УДК 352.07:502.34 (477)

РОЛЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ВДОСКОНАЛЕННІ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ОЛЕНА НОВИЦЬКА,

*старший викладач кафедри податкового
менеджменту Національного університету
Державної податкової служби України, м. Ірпінь*

У статті розглянуто питання ролі місцевих органів управління в удосконаленні економічного механізму природоохоронної діяльності. Автором зроблено спробу комплексно дослідити питання поєднання адміністративних та економічних важелів у сфері залучення інвестицій та ефективного використання фінансових ресурсів на місцевому рівні в галузі раціонального природокористування та охорони природи.

Актуальність даної проблеми зумовлена насамперед тим, що головні завдання місцевих органів самоврядування полягають в наданні суспільних благ, удосконаленні системи управління, підвищенні ефективності виконання функцій, які делеговані на місцевий рівень. Тому для реалізації цих завдань місцеве самоврядування повинно мати відповідні фінансові ресурси. Фінансове забезпечення екологічної складової у розв'язанні нагальних місцевих питань є чи не найгострішим. Та разом з тим негативний вплив, який здійснюють природокористувачі на стан навколишнього природного середовища територіальних громад, призводить до небезпечної ситуації, яка викликає тривогу фахівців і громадськості. В зв'язку з цим особливо гостро постає проблема попередження таких негативних наслідків або хоча б їх мінімізація. Все це потребує проведення широкомасштабних природоохоронних заходів, реалізації регіональних та місцевих програм, спрямованих на охорону навколишнього природного середовища.

Вчені-економісти розглядали дані проблеми з різних аспектів. Зокрема О.В. Живицький зауважував виняткову роль місцевих органів самоврядування в системі розвитку рекреаційних об'єктів [10]. Систему управлін-

7. Словарь по экономике. Пер. с англ. / Под ред. П.А. Ватника. - СПб.: Экономическая школа, 2004. - 752 с.
8. Статистичний щорічник України за 2000 рік / Держкомстат України. - К.: Техніка, 2001. - 598 с.
9. Статистичний щорічник України за 2003 рік / Держкомстат України. - К.: Консультант, 2004. - 631 с.
10. Статистичний щорічник України за 2004 рік / Держкомстат України. - К.: Консультант, 2005. - 591 с.
11. Чечетов М. Трансформация отношений собственности в Украине (правовой аспект) // Экономика Украины. - 2004. - №9. - С. 4-13.

© В. Полуянов, О. Полуянова
Надійшла до редакції 20.10.2006

ня твердими побутовими відходами на рівні міст досліджували В.В.Кисельов [7] та В.А.Студінський [2]. Останній також вивчав проблеми управління сферою природокористування на рівні територіальних громад у зоні впливу Чорнобильської АЕС [5]. У контексті нашої теми заслуговують на увагу дослідження інвестиційно-інноваційної політики в природоохоронній сфері, здійснені С.І.Рассадніковою [14] та Т.А.Карпищенко [13].

Мета даного дослідження полягає в тому, щоб комплексно розглянути питання ролі місцевих органів управління в системі природоохоронної діяльності та в сфері раціонального використання природних ресурсів на рівні територіальних громад.

Згідно з Законом України "Про місцеве самоврядування в Україні" (стаття 33) передбачене коло питань, які належать до компетенції рад базового рівня: - підготовка і внесення на розгляд ради пропозицій щодо встановлення ставки земельного податку, розмірів плати за користування природними ресурсами, вилучення (викупу), а також надання під забудову та для інших потреб земель, що перебувають у власності територіальних громад; визначення в установленому порядку розмірів відшкодувань підприємствами, установами та організаціями незе-

лежно від форм власності за забруднення довкілля та інші екологічні збитки; встановлення платежів за користування комунальними та санітарними мережами відповідних населених пунктів;

- підготовка і подання на затвердження ради проєктів місцевих програм охорони довкілля, участь у підготовці загальнодержавних і регіональних програм охорони довкілля;

- підготовка і внесення на розгляд ради пропозицій щодо прийняття рішень про організацію територій і об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення та інших територій, що підлягають особливій охороні; внесення пропозицій до відповідних державних органів про оголошення природних та інших об'єктів, що мають екологічну, історичну, культурну або наукову цінність, пам'ятками природи, історії або культури, які охороняються законом;

- справляння плати за землю [1].

З переходом на нові економічні методи господарювання вся система ринкових відносин охоплює не лише галузі і підприємства, а й територіальні утворення, які є об'єктом місцевого або регіонального планування та управління [2, с. 68]. В ринкових взаємовідносинах територіального і галузевого управління основним є розширення і збільшення їх фінансово-економічних зв'язків. Саме реалізація цього

принципу дає можливість створення і діяльності екологічних фондів, що виступають в ролі реальної, стійкої основної фінансової бази місцевих органів самоврядування, в межах якого можливе вирішення багатьох фінансових питань територіального природокористування та природоохоронної діяльності.

Інтерес для досліджуваної тематики становить і зарубіжний досвід діяльності місцевих органів влади. Зокрема у Болгарії органи місцевого самоврядування здійснюють захист довкілля шляхом перевірок та контролю забруднення і забезпечення дотримання законів на своїй території. У Чехії регіональні органи влади відповідають за охорону навколишнього природного середовища (вода, атмосфера, переробка відходів, захист орних земель, управління лісовим господарством) [3, с. 47, 56].

Досвід постсоціалістичних країн показує, що головним структурним фінансовим елементом природоохоронної діяльності місцевого самоврядування виступають саме екологічні фонди. Основним джерелом доходів таких фондів у постсоціалістичних країнах, як бачимо з *таблиці 1*, є екологічні платежі та штрафи. Саме тому, що ні державний, ні місцеві бюджети не здатні покрити всі витрати, пов'язані з природоохоронною діяльністю територіальних громад, екологічні фонди повинні забезпечити виконання екологічних програм.

Таблиця 1. - Природоохоронні фонди та джерела їх фінансування у постсоціалістичних країнах

Країна	Основні джерела надходжень	Розмір витрат, млн дол.	% загальних витрат	Види основних витрат	Види оплати
Болгарія	Штрафи за забруднення, податок на імпорт використаних автомобілів	2,3	7	Управління та кредитування промисловості, послуги	Стипендії та безпроцентні кредити
Чехія	Платежі за воду, відходи, землю	107	10	Водні проєкти, контроль за забрудненням повітря	Стипендії, пільгові або гарантійні кредити
Угорщина	Податок на паливо, платежі за транспорт	27,7	11	Контроль за забрудненням повітря, води, утилізація відходів	Стипендії та безпроцентні і пільгові кредити
Польща	Платежі за забруднення повітря та води, за відходи	515	58	Контроль за забрудненням повітря, води, управління, екологічна освіта	Стипендії, безпроцентні кредити та субсидії
Словаччина	Платежі за забруднення та дотація з державного бюджету	34,7	20	Зменшення забруднення, утилізація відходів	Стипендії та субсидії

Джерело: [4].

Саме акумулювання відповідних коштів на природоохоронну діяльність у руках органів місцевого самоврядування дає змогу ефективно здійснювати програму з поліпшення екологічної ситуації своєї адміністративної одиниці. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває питання фінансової децентралізації, що полягає у процесі розподілу функцій, фінансових ресурсів та відповідальності за їх використання між центральними та місцевими (муніципальними) органами управління. На думку окремих фахівців, головним завданням у цьому аспекті є розмежування бюджетів: державного і місцевого (муніципального), де останній мав би повні гарантії самостійності. Така постановка проблеми веде до кардинального перегляду фінансово-бюджетної системи держави [5, с.74].

Децентралізація розглядається як ключовий момент у переході від адміністративно-командної до ринкової економіки. Фінансова децентралізація передбачає не лише перегляд структури податків та упорядкування видаткових повноважень, а й трансформацію ролі та місця органів управління в економіці, зокрема місцевих органів самоврядування. Власне фінансова децентралізація має політичні, економічні й інституційні аспекти міжбюджетних відносин і охоплює широкі сфери функціонування - від ефективності діяльності до удосконалення механізмів розподілу коштів та підтримки системи соціального страхування. Саме виражена політика фінансової децентралізації покликана зміцнити систему місцевого управління та самоврядування, сприяти зростанню політичної відповідальності, економічної ефективності, відкритості управлінських рішень.

Кінцевою метою здійснення політики децентралізації є справедливе надання послуг, раціональний розподіл видатків, макроекономічне зростання та стабільність. Одним із важливих аспектів децентралізації фінансів є наближення державного і місцевого управління до розв'язання нагальних проблем, які стосуються пересічного громадянина. У природоохоронній сфері це збір, утилізація, переробка та знешкодження твердих побутових відходів, контроль за навколишнім природним середовищем у населеному пункті, розвиток рекреаційної сфери та ін.

Фінансова децентралізація, на думку фахівців, полегшується співпрацею органів місцевого самоврядування з приватним сектором, коли обидві сторони є реальними партнерами. Це підвищує ефективність недержавних структур, зменшує видатки місцевих бюджетів на виконання не властивих їм завдань, заохочує підприємців, громадські організації, приватні фонди до того, щоб вкладати кошти у розвиток місцевої інфраструктури, в т.ч. до її екологічної складової [6, с. 22].

Тому цілком логічним є твердження, що здійснення фінансової децентралізації можливе лише у всьому комплексі бюджетної реформи. Нова система місцевих фінансів та відносин між різними рівнями бюджетів буде здатна виконувати властиві їй функції за умови стабільного закріплення доходів (переліку видатків та нормативних відрахувань), поліпшення економічної ситуації, сталої системи оподаткування, бюджетних механізмів. У зв'язку з тим, що кожний місцевий бюджет по відношенню до всіх фінансових планів місцевого господарства (в т.ч. і фінансового плану екологічного фонду) виступає як основний фінансовий план, бюджет екологічного фонду потрібно розглядати як складову місцевого бюджету, що має певну автономію і відносну самостійність в його формуванні та використанні у відповідності з вимогами єдиної фінансової політики місцевого управління та держави. При цьому екологічний фонд не повинен бути структурним елементом бюджету, а мати позабюджетний характер. Це дасть можливість використовувати акумульовані кошти фонду лише на природоохоронну діяльність.

Важливим структурним елементом у концентрації фінансових ресурсів для розв'язання природоохоронних завдань на місцевому рівні є створення та практичне втілення різного роду екологічних програм.

Такі програми набувають важливого значення у великих міських конгломераціях, де питання природоохоронної діяльності виходять на перший план. Зокрема у Москві було розроблено екологічну доктрину - Концепцію із забезпечення екологічної безпеки міста. Даний документ, який розроблявся провідними вченими екологами країни, використовується і при формуванні екологічної доктрини Росії. Для реального розв'язання концептуальних питань у російській столиці розроблено програмне забезпечення, де визначається конкретний перелік природоохоронних заходів, передбачено відповідне їх фінансове забезпечення, а також конкретних відповідальних осіб за здійснення тих чи інших заходів. Саме цілеспрямовані зусилля міської влади дозволили істотно знизити сумарне антропогенне навантаження на екосистему Москви [7, с.24].

Подібні програми сьогодні успішно здійснюються в м. Києві, де для розв'язання конкретних завдань у сфері природоохоронної діяльності залучаються кошти з:

- фонду охорони навколишнього природного середовища (екологічний фонд);
- місцевого бюджету;

- інвестиційних вкладень;
- фінансових і матеріальних фондів підприємств різних форм власності.

До ефективного здійснення програм у сфері природокористування та природоохоронної діяльності в містах і регіонах повинна спонукати законодавча база. Тут варто зауважити, що згідно з Законом України "Про столицю України - місто-герой Київ", такі умови передбачені у державних гарантіях виконання містом Києвом столичних функцій. Так, у статті 21 чинного закону передбачено:

- окремим рядком у Державному бюджеті України фінансування витрат на здійснення містом Києвом столичних функцій, нецільове використання коштів, виділених на виконання містом столичних функцій, не допускається і контролюється Київською міською радою;

- затвердження стабільних, не менш ніж на два роки, бюджетних показників взаємовідносин Державного бюджету України і бюджету міста Києва;

- надання субвенцій, виділення необхідних ресурсів для виконання програм, проектів та інші витрати, пов'язані із здійсненням містом столичних функцій;

- надання державних гарантій на інвестиції, що залучаються на розвиток міста.

До того ж у додаткових правах Київської міської ради, пов'язаних із здійсненням столичних функцій (стаття 22), передбачено встановлювати, за поданням відповідних центральних органів виконавчої влади, вищі нормативи екологічної безпеки та плати за забруднення навколишнього природного середовища в місті, враховуючи підвищені вимоги до охорони довкілля столиці [8].

Акумулювання коштів під відповідні програми в містах дають можливість значно ефективніше використовувати фінансові ресурси у природоохоронній діяльності. Одним із таких напрямів є розвиток рекреаційної сфери шляхом організації великомасштабного співробітництва місцевих органів самоврядування, рекреаційних служб та інших структур у будівництві, експлуатації рекреаційних закладів, у створенні та розвитку нових форм рекреаційного господарства. При цьому слід звернути увагу, що рекреаційний потенціал міст України є досить потужним. Лише у Києві налічується 82 об'єкти та окремі території природно-заповідного фонду. До того ж сприятливі природні умови лісопаркового поясу столиці України зумовили формування та розвиток на його території двох кліматичних курортів: Пуща-Водиця і Конча-Заспа. В їхній зоні на території міста функціонують 48 санаторно-курортних (оздоровчих) закладів довгострокового перебування, а також 237 дитячих оздоровчих таборів [9, с. 145].

Екологічна оцінка рекреаційних ресурсів має свої особливості: економічний ефект від рекреації проявляється в результативності функціонування установ охорони здоров'я, відпочинку, на рівні народного господарства у зростанні валового національного продукту, підвищенні продуктивності праці. При визначенні ефекту від використання природних ресурсів населених пунктів повинні враховуватись соціальні і природні фактори, оскільки рекреація знаходиться на стику природного середовища, економіки та соціальної сфери.

Тому ефект від використання рекреаційних ресурсів місцевими органами самоврядування можна розраховувати за формулою:

$$E_{pe} = \frac{\sum_{i=1}^n (E_1 + E_2 + E_3 + E_4 + E_5 + E_6) \times N_n \times N_i}{KB_{pe}}$$

де E'_{pa} - показник загальної (абсолютної) економічної ефективності витрат (капіталовкладень) у розвиток рекреаційного господарства населеного пункту (грн/рік); n - кількість рекреаційних об'єктів, що розглядаються i -го типу в рекреаційному господарстві вказаного населеного пункту; E_1 - показник щорічної економії витрат на оплату листа тимчасової непрацездатності рекреантів - працівників сфер матеріального і нематеріального виробництва, обумовленої оздоровленням цих рекреантів у відповідному типі рекреаційних закладів (грн/чол. на рік); E_2 - показник щорічного економічного ефекту, обумовленого впливом оздоровлення рекреантів - працівників сфери матеріального виробництва на економічні результати підприємства, де він працює, у вигляді приросту прибутку при скороченні його тимчасової непрацездатності (грн/чол. на рік); E_3 - показник аналогічного щорічного економічного ефекту, обумовленого скороченням смертності рекреантів - працівників сфери матеріального виробництва в результаті їх оздоровлення (грн/чол. на рік); E_4 - показник аналогічного щорічного економічного ефекту, обумовленого впливом оздоровлення рекреантів - працівників сфери матеріального виробництва, зростання рівня їх оздоровлення в рекреаційному закладі (грн/чол. на рік); E_5 - показник щорічної економії витрат на лікування в лікарнях працівників сфер матеріального та нематеріального виробництва, а також непрацюючої частини населення, обумовленої її рекреаційним оздоровленням (грн/чол. на рік); E_6 - показник аналогічної щорічної економії витрат на лікування вищевказаних контингентів рекреантів у поліклініках (грн/чол. на рік); N_d - щорічний приріст ліжкового фонду в досліджуваному типі рекреаційних установ даного населеного пункту (місце); N_r - щорічний обіг вказаного ліжкового фонду рекреаційних установ (чол./місце на рік); KB_{pa} - витрати (капітальні вкладення), які обумовили вказаний приріст ліжкового фонду рекреаційного господарства (грн.) [10, с.15-16].

До цього додамо, що за умови ефективного заохочення рекреаційних ресурсів від негативного техногенного впливу можна досягти зменшення економічних збитків від антропогенних змін цих ресурсів більш як удвічі [11, с. 214]. Таким чином, при успішному здійсненні політики місцевими органами самоврядування розвитку рекреаційної сфери досягається солідний синергетичний ефект.

У зв'язку з цим інвестиційні ресурси у природоохоронній діяльності місцевих органів самоврядування відіграють значну роль, оскільки вони сприяють розвитку структури охорони навколишнього природного середовища, рекреаційних об'єктів, виконання конкретних природоохоронних заходів на території місцевої громади та ін. Разом з тим політика залучення місцевими органами самоврядування інвестицій у природоохоронну сферу має розглядатись у контексті здійснення загальної політики розвитку економічної структури населеного пункту. Це зумовлено насамперед тим, що економічна природа інвестицій належить до сфери розширеного відтворення і полягає у використанні частини додаткового суспільного продукту для збільшення кількості та якості всіх елементів системи продуктивних сил суспільства.

Окрім цього, питання, пов'язані з урахуванням природоохоронної діяльності, набувають все більшої актуальності для підприємств (будуть то комерційні підприємства, некомерційні організації або урядові суб'єкти чи муніципалітети), оскільки такі проблеми,

як забруднення навколишнього природного середовища, все більше набувають економічного, політичного і соціального змісту. На міжнародному, національному та місцевому рівнях триває пошук шляхів покращення екологічного стану. Тому серед підприємців-інвесторів сьогодні простежується тенденція до розкриття інформації про екологічну політику держави чи муніципалітету, природоохоронні цілі та здійснювані програми і ін. Інвесторів часто цікавить питання про те, як екологічні аспекти діяльності підприємства будуть позначатись на їх фінансовому стані. Іншими зацікавленими сторонами виступають покупці, постачальники, регулюючі органи, широка громадськість та інші суб'єкти, які діють від їх імені [12, с. 121-122]. Тому поєднання інтересів та надання відповідних гарантій обома сторонами є пріоритетними при здійсненні інвестиційних проектів та програм як у виробничій, так і у природоохоронній сферах.

Джерелом інвестицій виступають фонд накопичення (зокрема місцевий екологічний фонд) або заощаджена частина національного доходу, яка спрямовується на збільшення та розвиток факторів виробництва, і фонд відшкодування, який використовується для оновлення зношених засобів виробництва у вигляді амортизаційних відрахувань. Всі інвестиційні складові формують, таким чином, структуру засобів, яка безпосередньо впливає на ефективність інвестиційних проектів, в т.ч. у природоохоронній сфері, та темпи розширеного відтворення.

Сучасна ситуація доводить необхідність створення цільової фінансової структури як на місцевому, так і на державному рівнях, яка могла б сприяти впровадженню та реалізації природоохоронних інновацій, а також кооперації територіальних громад при вирішенні масштабних природоохоронних завдань. Це пояснюється такими причинами:

- неможливість сконцентрувати великий обсяг фінансових ресурсів для здійснення масштабних екологічних інновацій окремими суб'єктами господарювання;
- багато екологічних інновацій можуть мати економічну ефективність лише при масштабних запровадженнях, що переважають певний критичний обсяг;
- ізолюване здійснення інновацій може призвести до значних втрат як для окремих підприємств та територій, так і для економіки в цілому;
- інноваційні проекти характеризуються тривалістю отримання віддачі та високим ступенем невизначеності результату і внаслідок цього високою ризикованістю вкладень;
- економічний ефект природоохоронних інновацій може проявитись в різних сферах діяльності [13, с.97-98].

Зрештою інвестиції являють собою особливий товар, який має обіг на ринку. Тому можливість їх отримання в тому або іншому вигляді часто залежить від розуміння та врахування інтересів партнерів, від уміння бачити об'єкт інвестування з позиції стратегічного інвестора та оцінювати його інвестиційну привабливість.

Інвестиційна привабливість може розглядатись у нашому випадку на рівні території та підприємства. Підприємство або територія в системі інвестування буде кінцевим пунктом вкладення коштів, де реалізуються конкретні проекти. У свою чергу привабливість кожного проекту буде визначатись наступними факторами:

- рівень економічного розвитку регіону;
- рівень розвитку інвестиційної інфраструктури регіону;

- демографічна характеристика;
- рівень розвитку ринкових відносин та комерційної інфраструктури регіону;
- рівень різноманітних політичних, економічних та інших ризиків.

Таким чином, інвестиційна політика являє собою комплекс рішень (у т.ч. й урядових та органів місцевого самоврядування), які визначають основні напрями використання капітальних вкладень в економіку, різні її сфери та галузі (зокрема природоохоронну). Причиною екологізації інвестиційної діяльності, відзначають окремі фахівці, є існування відповідної інституційної структури, ступеня її розвитку, особливо в галузі ресурсно-екологічної безпеки на місцевому рівні. Процес екологізації інвестиційної діяльності у встановленні збалансованості взаємозв'язків між природними процесами та інвестуванням на основі дії законів та закономірностей розвитку природних та економічних систем. Мета екологізації інвестиційної діяльності на місцевому рівні полягає у підпорядкуванні інвестування природоохоронним вимогам, підтримці балансу між економічними та екологічними складовими, узгодженні потреб та інтересів для отримання максимального позитивного ефекту, збільшення величини капіталу, невід'ємною частиною якого є саме природні блага [14, с. 34].

Висновки

Місцеві органи управління виступають ключовими структурами в системі управління природоохоронною діяльністю не лише на території певних громад, а й у загальнодержавному масштабі. Саме їм мають бути делеговані широкі права у сфері розпорядження та накопичення фінансових ресурсів, які задіяні для поліпшення екологічного середовища та контролю за довіллям. Виняткова роль місцевим органам управління належить у сфері залучення інвестицій у природоохоронну сферу та гарантування ефективного використання цих інвестицій у цільовому призначенні.

УДК 519.863:622.256

ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНА МОДЕЛЬ ВИЙМАННЯ ЗАПАСІВ ВУГІЛЛЯ НА ШАХТАХ З МАЛИМИ ЗАЛИШКОВИМИ ЗАПАСАМИ

ОЛЕНА МАРЧЕНКО,
асистент кафедри економіки підприємства
Національного гірничого університету,
м. Дніпропетровськ

Дослідження присвячене проблемі економічної доцільності розробки залишкових запасів вугілля. Розроблена економіко-математична модель виймання запасів вугілля на шахтах з малими залишковими запасами, розглянуто її практичне застосування. Визначено межі економічної доцільності повноти виймання запасів вугілля для умов вітчизняних шахт.

Значне зниження за останні роки обсягів видобутку вугілля в Україні пояснюється масштабним, не у всіх випадках достатньо економічно обґрунтованим скороченням шахтного фонду в ході про-

ведення реструктуризації вугільної галузі. Були закриті шахти не тільки з вельми складними гірничо-геологічними умовами, малими запасами корисних копалин і низькими техніко-економічними

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" // Відомості Верховної Ради України. - 1997. - № 24. - Ст.170.
2. Студінський В.А. Управління твердими побутовими відходами в містах України. - К.: КІМО, 2006. - 152 с.
3. Місцеве самоврядування в країнах Східної Європи та Співдружності Незалежних Держав. - Будапешт: Інститут урядування та державної служби, 1995. - 246 с.
4. Міжнародний досвід застосування економічних важелів для здійснення екологічної політики. - К., 1997. - 246 с.
5. Студінський В.А., Студінська Г.Я. Чорнобильський аспект економіко-екологічного розвитку Житомирщини. - Одеса - Житомир - Малин: Журфонд, 1997. - 104 с.
6. Толуб'як В. Проблеми і перспективи фінансової децентралізації // Економіка України. - 2004. - №2. - С. 22-27.
7. Киселев В.В. Рециклінг твердих бытовых отходов // Жилищно-коммунальное хозяйство. - 2003. - № 6. - С. 24-27.
8. Закон України "Про столицю України - місто-герой Київ" // Відомості Верховної Ради України. - 1999. - №11. - Ст.79.
9. Київ. Шлях у майбутнє. - К.: КМДА, 2001. - 256 с.
10. Живицький О.В. Наукові основи оцінки соціально-економічної ефективності рекреаційного природокористування. Автореферат дис. ... д.е.н. - Одеса, 1995. - 39 с.
11. Одесская область: территориальная организация и структура хозяйства. Концепция социально-экономического развития. - Одесса: Маяк, 1991. - 312 с.
12. Accounting and Financial Reporting for Environmental Costs and Liabilities. - New York - Geneva: UN, 1999. - 176 p.
13. Карпищенко Т.А. Экономический механизм инноваций экологической направленности Дисс. ... к.э.н. - Сумы, 2000. - 222 с.
14. Рассадникова С.И. Институциональные ориентиры как условие экологизации инвестиционной политики в Украине // Економічні проблеми виробництва та споживання екологічно чистої агропромислової продукції (ЕП-2003). - Суми: Козацький вал, 2003. - с.34-35.

© О. Новицька

Надійшла до редакції 19.10.2006